

STS.4 | S'orientar en spazis

◀ Cumpetenzas precedentas: NUS.8.4

1. Las scholaras ed ils scolars san localisar lieus.

renviaments

Geografia: topografia e raster d'orientaziun

STS.4.1

Las scholaras ed ils scolars ...

3	a	» san marcar e chattar lieus che fan part da situaziuns d'emprender sin chartas, globus analogs e digitals sco era fotografias da satellit en differentas scalas. continents, oceans, muntognas, pajais, lieus, auas, cuntradas grondas	MI - Retschertga e sustegn d'emprender MI - Produccziun e preschentaziun
	b	» san caracterisar geograficamain la situaziun da lieus determinads cun agid da caracteristicas territorias (p.ex. a la mar, en la regiun prealpina, en il territori arid).	
	c	» san metter lieus en in raster d'orientaziun territorial. rait da coordinatas, zonas da vegetaziun, cunfins da las plattas; spazis economics	

◀ Cumpetenzas precedentas: NUS.8.4

2. Las scholaras ed ils scolars san trair a niz chartas e meds d'orientaziun.

renviaments

Geografia: chartas e meds d'orientaziun

STS.4.2

Las scholaras ed ils scolars ...

3	a	» san descriver e cumparegliar differentas preschentaziuns da chartas (p.ex. centradas sin l'Europa, sin ils pols, cartograms defurmads).	
	b	» san duvrar ed evaluar differentas chartas e meds d'orientaziun per responder dumondas. meds d'orientaziun: text da diever, maletg, maletg da bloc, profil, statistica, diagram, model	MI - Retschertga e sustegn d'emprender MI - Retschertga e sustegn d'emprender
	c	» san dissegner skizzas cartograficas e chartas simplas.	
	d	» san represchentar en models situaziuns e problematicas traidimensiunalas (p.ex. tellurium, sablunera, model d'aua sutterrana) ed analisar cun agid d'experiments simpels.	

◀ Cumpetenzas precedentas: NUS.8.5			renviaments
3. Las scolaras ed ils scolars san s'orientar en il spazi real.			
Geografia: orientaziun en il spazi real			
STS.4.3 Las scolaras ed ils scolars ...			
3	a	» san determinar l'atgna posiziun cun agid da chartas e da meds d'orientaziun sco era chattar lieus ed objects en il spazi real. coordinatas	
	b	» san sa mover en il spazi real cun agid da meds d'orientaziun (p.ex. cumpass, GPS, charta da rallye, plan da la rait da traffic).	MI - Retschertga e sustegn d'emprender MI - Retschertga e sustegn d'emprender MS.1.A.1.3f
	c	» san far cartaziuns simplas tar dumondas determinadas en il spazi real.	

Exempel da planisaziun

Referiments tranter geografia ed istorgia

Sche geografia ed istorgia vegnan instruidas a moda parallela, èsi pussaivel da far referiments tranter quests dus roms. En la tabella qua sutvart vegnan documentads quests referiments sco puncts cuminaivels da contact, e quai supponind che las cumpetenzas dal plan d'instrucziun tar ils champs tematics proponids vegnian resumadas. En quest connex stoi vegnir resguardà che la proposta d'instrucziun è mo ina da las variantas pussaivlas. Ultra da quai daventi evident che pliras cumpetenzas vegnan pretendidas e promovidas tar ils champs tematics respectivs e che plirs stgalims da cumpetenza vegnan pledads per regla en las differentas lecziuns.

Tabella 1: Referiments tranter geografia ed istorgia

	Geografia	Puncts cuminaivels	Istorgia
7. classa	Europa (1, 2, 3) Viver e lavurar en Europa, survista dal territori natiral, dumondas actualas STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 1.4, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3		Istorgia en mes conturns (1) Istorgia da scola, istorgia da mintgadi; biografia; survista da las epocas; STS 5.3, 6.1, 7.1, 7.2, 7.3
	La terra sco planet Stagiuns, uras dal di, aura e zonas da vegetaziun STS 1.1, 1.2, 4.1, 4.2, 4.3	(1) Il tema <i>cuntradas</i> permetta da far connexs cun fenomens da la natira (GG) e cun midadas en il temp (IST).	Cumenzament dal temp modern (1) Expansiun europeica, reformaziun, absolutissem, Revoluziun franzosa STS 5.1, 6.1, 6.2, 7.2, 8.2
	Arctica / antarctica Modas da viver, materias primas, traffic, clima, aua / continent STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 2.3, 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3	(2) L' <i>Europa</i> na po betg mo vegnir structurada e descritta geograficain, mabain er ordinada e caracterisada istoricain.	La Svizra en l'Europa revoluziunara (2) Helvetica, stadi federal, naziun; libertad, egualitad, constituziun, separaziun da las pussanzas STS 5.1, 5.3, 6.2, 7.1, 8.1
	Fenomens natirals (1) Furmas da cuntradas e ristgas da la natira STS 1.3, 4.1, 4.2, 4.3		Convivenza en Svizra (3, 7) Democrazia, suveranitat dal pievel, iniziativa, referendum, partidas, federaziuns STS 5.2, 8.1, 8.2
	Esser per via (4) Transport, mobilitad e turissem STS 2.4, 2.5, 1.2, 1.3, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(3) Il tema <i>convivenza</i> ha in connex cun dumondas che concernan la populaziun (GG: Europa) e pussibilitescha referiments a la structura politica da la Svizra (IST).	
8. classa	Umans e citad e champagna (3) Structura da la populaziun, lieu da domicil, citad, champagna, aglomeraziun STS 2.1, 2.3, 4.1, 4.2, 4.3		Viver cun revoluziuns tecnicas (5) Industrialisaziun, dumondas socialas, lavur d'uffants en Svizra e sin il mund STS 5.2, 5.3, 6.2, 7.1
	America dal Nord (4) Migraziun, agricultura, energia, modas da viver, citads, turissem STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 1.4, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3	(4) <i>Mobilitad e fugia</i> en differentas regions dal mund pon vegnir tematisadas or d'ina perspectiva geografica ed istorica.	Imperialissem ed Emprima Guerra mundiala (5) Imperialissem, colonialissem, naziunalissem, 1. Guerra mundiala STS 6.2, 7.2
	Materias primas ed energia (5) Basas da viver, resursas, materias primas, dumondas d'energia STS 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3		Temp tranter las guerras (4) Crisas economicas, fashissem, communissem, discriminaziun STS 5.1, 5.2, 6.3, 8.2
	Africa (6, 8) Modas da viver, materias primas, citad / champagna, turissem, desertificaziun STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 3.1, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3	(5) Il tema <i>produccziun, consum, commerzi</i> pussibilitescha da far referiments a la midada structurala ed a la vita cun revoluziuns tecnicas.	La Segunda Guerra mundiala e la Svizra (4) Epoca dals extremists, fugia, holocaust, dignitad umana, ONU, neutralitad STS 5.1, 6.3, 7.2, 8.2, 8.3
	Planisaziun dal territori (8) Dumondas actualas per la societad, politica da l'organisaziun dal territori STS 3.3, 4.1, 4.2, 4.3		
9. classa	Producziun, consum, commerzi (5, 6) Agricultura, industria e servetschs, midadas structuralas STS 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(6) La <i>globalisaziun</i> n'ha betg mo motivs e consequenzas pertutgant il spazi, mabain er dimensiuns istoricas.	L'Europa dividida ed unida (6, 7) Guerra fraida, conjuntura auta, moviment d'indipendenza, intervista da perditgas dal temp, Cussegl da l'Europa, OSCE STS 5.2, 5.3, 6.3, 7.3, 8.3
	Asia / Australia, Oceania (8) Modas da viver, economia, citads, high tech, energia, materias primas STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.4, 3.1, 2.5, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(7) <i>Sfidas dal futur</i> pon vegnir contempladas sut las perspectivas las pli differentas.	Istorgia contemporana (6) Globalisaziun, guerra civila, terrorissem, fugia, migraziun STS 5.1, 5.3, 6.3, 7.3, 8.3
	La terra sco sistem Furmas d'utilisaziun en sistems ecologics da la terra STS 3.1, 1.4, 4.1, 4.2, 4.3		La Svizra: ina societad moderna (7) Giustia, curaschi civil, federalissem, democrazia directa, relaziun Svizra - Europa STS 5.2, 5.3, 6.3, 7.1, 7.2, 7.3, 8.1, 8.3
	America centrala e latina (4, 8) Modas da viver, materias primas, guaud tropic, disparitads, migraziun, cuntradas STS 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 1.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(8) Ils <i>dretgs umans</i> èn in tema impurtant en bleras regions dal mund.	Democrazia e dretgs umans (8) Constituziun, separaziun da las pussanzas, dretgs fundamentals, dretgs umans, dignitad umana STS 8.1, 8.2, 8.3
	Il futur sco project (7) Midada dal clima, urbanisaziun, disparitads, migraziun, resursas STS 1.2, 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3		